

Johan Georg Forchhammer

I Hundredaaret
for Udgivelsen af den første Danmarks Geologi

Af

Keld Milthers
og
Johannes Steenstrup

**Foranstaaende Portræt-Relief
er udført af Vilhelm Bissen.**

Forord.

For den, som i vore Dage stifter et flygtigt Bekendtskab med FORCHHAMMERS Teorier uden at trænge dybere ind i deres Sammenhæng, maa FORCHHAMMER let komme til at staa som en Fantast uden kritisk Sans. Hans Opfattelse er nemlig i Bund og Grund saa forskellig fra Nutidens Opfattelse, at hans blivende Indsats maa siges at ligge i de deskriptive Undersøgelser af næsten samtlige de Formationer, som i det hele taget kendes i Danmark. Derimod er hans Kombinationer af Iagttagelserne og de Slutninger, han drog deraf, i mange Tilfælde ikke blevet bestyrket, men tværtimod næsten alle forkastede af senere Tidens mangfoldige nye Undersøgelser.

Det er imidlertid ganske fejlagtigt at betegne FORCHHAMMER som Fantast. Vel havde han en overordentlig rig Kombinationsevne og en livlig videnskabelig Fantasi, men sætter man sig ind i Forgreningerne af hans Opfattelse af Forholdet mellem de mange geologiske Kendsgerninger, han har påvist, bliver man uvilkaarlig slaaet af den fine Sammenhæng, der er i hans Forklaring. Det virker saa langt fra at være Fantasi, at det tværtimod fængsler Læseren ved den Naturlighed og Lethed, hvormed hans geologiske System forklarer de dengang kendte Forhold.

FORCHHAMMER var selvsikker og udtalte sin Mening uafhængig af alle andre. Man kan maaske bebrejde ham, at han ikke i tilstrækkelig Grad var lydhør overfor nye Teorier, men er hans System een Gang gaaet op for en, saa forstaar man, hvor vanskeligt det maa have været for ham at løse Forbindelsen mellem de enkelte Led, hvoraf hans omfattende og sindrige Teori var opbygget. Navnlig hans Forklaring af Rullestensdannelserne virker paa Nutidslæsere mere som Fantasi end som Videnskab, men lægger man rigtig Mærke til den indre Sammenhæng, der er i FORCHHAMMERS Opfattelse, afløses Smilet alligevel af en vis Betagelse.

Egentlig var FORCHHAMMER Kemiker, og hans Interesse for Geologien udspringer af en Interesse for Spørgsmaalet om Grundstoffernes Kredsløb i Naturen, set i et kæmpemæssigt Perspektiv af Jordens Historie. Alene dette at trænge ind i Geologien for at udvide sit Kendskab til Kemien er imponerende, men navnlig naar denne Indtrængen bliver af en saadan Art, at den inden for Geologien bliver banebrydende. Da virker det uvilkaarlig lamslaaende paa den, som ser, hvor omfattende FORCHHAMMERS geologiske Arbejde har været.

I Løbet af forholdsvis kort Tid, 1818—1835, havde han lært Danmark saa grundigt at kende, at han kunde paatage sig at skrive den første Oversigt over Danmarks geologiske Forhold, nemlig den der har givet Anledning til, at man har villet hædre FORCHHAMMER med et Mindeskrift i Hundredaaret for dens Fremkomst. Denne Oversigt er historisk, ikke blot fordi

det er den første »Danmarks Geologi«, men ogsaa fordi det er det første paa Dansk skrevne Universitets-Program.

DANSK GEOLOGISK FORENING henvendte sig i Anledning af dette Jubilæum til den nu afdøde Professor JOHANNES STEENSTRUP, der i sin Barndom og Ungdom, som Søn af JAPETUS STEENSTRUP, stod det FORCHHAMMERSKE Hjem meget nær, og bad ham ud fra sit personlige Kendskab til FORCHHAMMER at give en Skildring af ham som Menneske og Personlighed. Som den fine og grundige Historiker, JOHANNES STEENSTRUP var, erklærede han straks, at han ikke kunde give en Skildring bygget paa Anekdoter om FORCHHAMMER, men at han gerne vilde forsøge at give en personlig Vurdering af alle de Oplysninger, der ad dokumentarisk Vej kunde skaffes til Belysning af FORCHHAMMERS Person. Med en uhyre Flid og Interesse lagde den næsten halvfemsaarige Mand sig da i Selen for at fremskaffe alt det Materiale, der drejede sig om FORCHHAMMER og hans Omgivelser; og i over to Aar arbejdede han næsten daglig paa at sætte sig ind i alt, hvad der vedrørte Opgaven. De, der har fulgt hans Arbejde paa nærmeste Hold, bøjer sig i Beundring for den Ydmyghed og videnskabelige Ærlighed og Utrættelighed, han lagde for Dagen. Jeg følte under mit Samarbejde med JOHANNES STEENSTRUP en dyb Ærbødighed for den af Alderdomssvækkelse plagede, men i Aandsfriskhed saa ungdommelige Mand, og det var mig en oprigtig Glæde ved mit sidste Besøg hos ham kort før hans Død, som indtraf den 4. August 1935, at kunne udtrykke DANSK GEOLOGISK FORENINGS Tak for det Manuskript, han da havde fuldendt som Afslutning paa sit lange Livsværk.

Keld Milthers.